

Výstavní činnost Společenstva hotovitelů hudebních nástrojů v Praze

TEREZA BERDYCHOVÁ

Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů

V roce 1859 byl zaveden nový živnostenský řád,¹ v jehož důsledku byly následujícího roku zrušeny cechy a nově zřizována živnostenská společenstva. Výrobci hudebních nástrojů se nejprve založení společenstva bránili, neboť nepovažovali svoji práci za řemeslo, nýbrž za umění. Nakonec však snaha o udržení vysoké úrovně oboru vedla v letech 1885–1886 k založení „Společenstva hotovitelů hudebních nástrojů a obchodníků jimi“.² První čtyři roky byly jakási zkušební doba, po které měli zakladatelé zhodnotit, zda Společenstvo splnilo jejich očekávání, a případně usilovat o vřazení do oboru uměleckého. Dlouholetý jednatel Společenstva, Jaroslav Dvořák, k tomu v lednu 1890 napsal:

Již od dávných dob uznáno jest všeobecně že zhotovování hudebních nástrojů sluší považovati za umění a ne jak dle rozhodnutí c. a k. místodržitelství recte ministerstva a dle znění řádu živnostenského ze dne [chybí datum, pozn. aut.] roku 1883 vřaděno jest co živnost řemeslná.

Odbor tento se stále vyvinuje a výrobky většiny hotovitelů hud. nástrojů požívají jmena světového.

Však poslední dobou vmisili se lidé do odboru toho nemajíce žádného prvotního vzdělání odborného tuto dobrou pověst naši poškozují čímž celek by ponejvíce utrpěl. Aby se uvarovalo tomuto zlu přistoupili jsme k zorganizování společenstva hotovitelů hud. nástrojů dle nařízení slavného živnostenského úřadu z roku 1886 jehož úkolem být má chrániti oprávněné hotovitele hud. nástrojů před nesolidní konkurencí a fušerství vůbec a přivést odbor tento na stupeň nejvyšší.

Ačkoli dle řádu živnostenského z roku 1883 povinny jsou pouze živnosti řemeslné zřizovati společenstva a my jak výše uvedeno nepovažujeme obor náš co řemeslo nýbrž co umění nicméně uvolili jsme se předpokládaje zdar celku společenstvo zříditi avšak ponechali jsme sobě

Tento článek vznikl za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2014/47, 00023272).

1) Zákon z 20. prosince 1859 s účinností od 1. května 1860, kterým se v podstatě zrušila omezení svobod podnikání a legalizovala se hospodářská politika. S výjimkou několika málo živností (např. zastavárny, plavecká živnost, knihkupectví) byla veškerá podnikatelská činnost prohlášena za svobodnou, což formálně umožňovalo naprostou volnost výroby a odbytu. Srov. ZAHRADNÍČKOVÁ, Marie: *Pohled do rakouského živnostenského řádu*, Aplikované právo 6, 2008, č. 2, s. 15–22.

2) Kromě Prahy existovalo Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů i v Brně a v Kraslicích. Ostatní výrobci hudebních nástrojů se sdružovali ve smíšených společenstvech.

reservu v případě že by se zřízením společenstva nedosáhl účel výše vytknutý, všemi zákonnými prostředky budeme se domáhati toho by odbor náš do oboru umění vráten byl.⁵

Správa Společenstva byla řízena výborem v čele se starostou a místopředsedou. Prvním starostou byl zvolen houslař Ferdinand Lantner, následovali jej Václav Tuček, František Rott či Karel Schamal. Po čtyřech letech byla uznána existence Společenstva jako prospěšná a v září 1889 byly na valné hromadě schváleny její stanovy. Činnost se zaměřovala především na podporu a rozvoj živností,⁴ ale také na aktivity propagační, k nimž patřilo i pořádání výstav.

Jubilejní zemská výstava (1891)

První takovým počinem bylo připojení se k Jubilejní zemské výstavě v roce 1891, která byla uspořádána na oslavu jubilea první průmyslové výstavy (Praha 1791).⁵ Pro účely této výstavy si vytvořilo Společenstvo výbor, do kterého byli zvoleni výrobci dechových nástrojů Václav František Červený, Karel Schamal, Vincenc Josef Rott a Eduard Žalud, houslaři Jaroslav a Karel Dvořákové, žižkovský varhanář Emanuel Štěpán Petr, stavitel mechanických hracích strojů Václav Hrušeš, klavírník Antonín Petrof a další.⁶ K výstavě byli vyzváni nástrojaři z celého státu nehledě na národnost,⁷ ale některé jazykově německé oblasti (především Kraslicko) tuto výzvu ignorovaly.⁸ Mezi vystavenými exponáty převažovaly nástroje strunné a dechové.

Ze strunných smyčcových nástrojů byly na výstavě hojně zastoupeny práce pražských houslařů Karla Boromejského Dvořáka (deset houslí, dvě smyčcová kvarteta: dvoje housle + viola + violoncello), Ferdinanda Homolky (smyčcové kvarteto) a Jaroslava Dvořáka (dvě smyčcová kvarteta, housle, viola d'amour, kontrabas). Z mimopražských houslařů přispěl větším množstvím nástrojů především Ladislav František Prokop z Chrudimi,⁹ který vedle vlastních nástrojů vystavil i nástroje jiných mistrů ze své soukromé sbírky (údajně i dvoje housle z dílny cremonského houslařského rodu Amati).¹⁰ Dalšími mimopražskými

3) Archiv hl. města Prahy (dále AHMP), fond 312: Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů 1851–1949, inv. č. 1, Protokol schůzí, s. 1.

4) BRUŠÁK, Karel: *Padesát let Společenstva hotovitelů hudebních nástrojů a obchodníků jimi v Praze*, in: Katalog, red. Karel Brušák, [Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů a obchodníků jimi], Praha 1935.

5) *Jubilejní výstava zemská království českého v Praze 1891*, F. Šimáček, Praha 1894, o hudebních nástrojích s. 546–553.

6) AHMP, fond 312, viz pozn. 3, inv. č. 1, Protokol schůzí, s. 4–5. Přípravy Společenstva na výstavu lze podrobně sledovat v uvedeném Protokolu dle zápisů ze schůzí, které se konaly i dvakrát do týdne.

7) Tamtéž, s. 6–8. Za zástupce německých vystavovatelů byli dodatečně jmenováni Daniel Kohlert a Johann Baptist Gessner.

8) Například odpověď kraslické firmy Bohland & Fuchs, že se z národnostních důvodů nemohou výstavy zúčastnit. Tamtéž, s. 11. Výzva k účasti byla poslána asi dvěma stům výrobců. Tamtéž, s. 15.

9) Osobní vzpomínky tohoto houslaře, dokumentující válečné události v roce 1866, ale také jeho učednická léta u otce a později ve Vídni a vůbec historii nástrojařského rodu Prokopů v Hlinsku vyšly knižně: PROKOP, Ladislav: *Zápisky*, ed. Jindřich Keller, Kruh, Hradec Králové 1981.

10) *Jubilejní výstava zemská království českého v Praze 1891*, op. cit. v pozn. 5, s. 547.

vystavovateli byli mj. Benjamin Patočka z Pasek nad Jizerou, Karel Köhler a Josef Lang ze Schönbachu (dnes Luby u Chebu), Josef Čermák z Českého Šumburku a další. Ze strunných drnkacích nástrojů byly zastoupeny zejména citory (Karel Schamal, František Votava, Josef Vojta), kytary, mandolíny (firma Hermann Trapp v Neukirchen) a harfa z dílny Aloise Červenky.

Nátrubkové dechové nástroje byly na výstavě prezentovány zejména přední českou továrnou Václav František Červený a synové z Hradce Králové. Její výrobky, oceněné na mnoha výstavách v zahraničí, nacházely odbyt zejména ve vojenských dechových souborech (firma zásobovala mj. rakouskou, ruskou, německou a bulharskou armádu). Pražská produkce byla zastoupena firmami August Jindřich Rott a syn,¹¹ Josefa Wolfa¹² a Karla Schamala.

Hranové a plátkové dechové nástroje prezentovala na výstavě zejména dílna pražského Eduarda Žaluda. Významnou měrou byly v oblasti dechových nástrojů zastoupeny i mimopražské dílny: firma František Žalud a syn z Terezína, František Barák z Mladé Boleslavi, Josef Starý z Českých Budějovic, František Pelz z Kolína, Josef Farský z Pardubic, Emanuel Hüller z Kraslic a další výrobci, jejichž nástroje, dodnes čteně uchované v českých muzejních sbírkách, dokumentují dobovou úroveň českého nástrojařství.

Specifický oddíl výstavy představovalo varhanářství a klavírnictví. Mezi vystavenými nástroji dominovaly varhany z dílny žižkovského varhanáře Emanuela Štěpána Petra podle architektonického návrhu Josefa Mockera,¹³ varhany pražské firmy Josef Rejna & Černý, nástroje Josefa Vanického z Třebechovic pod Orebem a kutnohorského Antonína Mölzer.

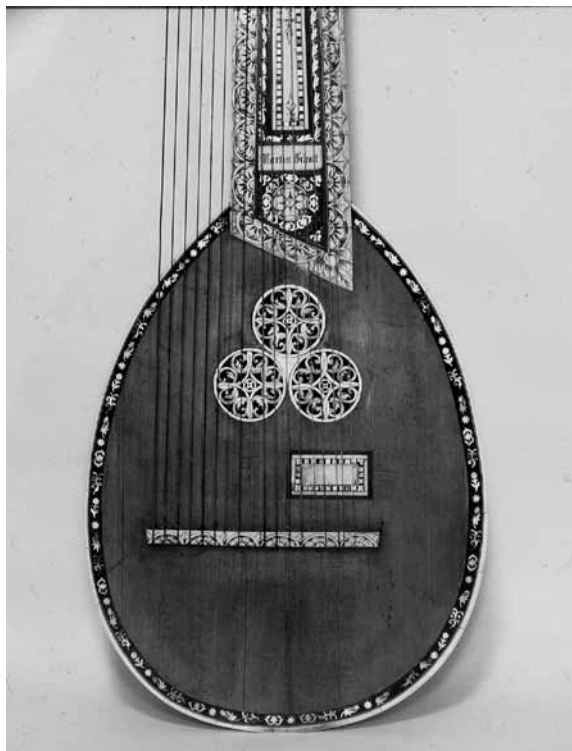
Varhany Emanuela Štěpána Petra na galerii ústřední síně průmyslového paláce / Organ by Emanuel Štěpán Petr in the gallery of the central hall of the Industrial Palace

Převzato z / From: *Jubiléjní výstava zemská království českého v Praze 1891* (Jubilee Exhibition of the Kingdom of Bohemia in Prague), vyd. F. Šimáček, Praha, 1894, s. 553 / pub. F. Šimáček, Prague, 1894, p. 553

11) Majitelem firmy byl František Karel Rott.

12) Dílna zásobovala především pražskou konzervatoř a různé hudební spolky.

13) Nástroj byl exponován v ústředním paláci. Podle Mockerova návrhu vznikly i Petrovy varhany nacházející se dnes v kostele sv. Ludmily v Praze (kolaudace v roce 1898).

Detail arciloutny podle originálu Martina Schotta z roku 1680 / **Detail of an archlute**, copy of an original by Martin Schott dated 1680, Karel Boromejský Dvořák, Praha / Prague, 1895 NM-ČMH E 2239

kých nástrojů poukázat na tradici hudebního nástrojařství v českých zemích. Historické hudební nástroje zapůjčili ze svých soukromých sbírek někteří vystavovatelé (především K. B. Dvořák), ale také například Vojta Náprstek. V denících a časopisech byla navíc inzervována výzva ke všem majitelům historických hudebních nástrojů, aby je pro účely výstavy zapůjčili.¹⁴

Národopisná výstava (1895)

Rozsahem významnější byla expozice hudebních nástrojů v rámci Národopisné výstavy v roce 1895.¹⁵ Organizací hudební sekce byl pověřen hudební odbor v čele s Otakarem Hostinským. Po jednáních s členy Společenstva, Jaroslavem Dvořákem a Bohuslavem Lantnerem, bylo dohodnuto, že koncepci úseku týkajícího se hudebních nástrojů navrhne a zrealizuje Společenstvo.¹⁶

14) AHMP, fond 312: Společenstvo..., viz pozn. 3, inv. č. 1, Protokol schůzí, s. 24.

15) HOSTINSKÝ, Otakar – BORECKÝ, Jaromír: *Hudba, Hudební nástroje*, in: Národopisná výstava Československá v Praze 1895, Národopisná společnost Československá, Praha 1895, s. 447–459.

16) AHMP, fond 312: Společenstvo..., viz pozn. 3, inv. č. 1, Protokol schůzí, s. 66–67.

Stavbu klavírů prezentovala zejména hradecká firma Antonína Petrofa, dále pražští klavírníci Ladislav Krčmář a Adolf Zub, v neposlední řadě také nástrojaři mimopražští (Bedřich Kalles z Litomyšle, František Bičík z Mladé Boleslavi, Alois Hugo Lhota z Hradce Králové a další). Významně zastoupena byla i produkce harmonií (Bedřich Čapek z Poličky, Josef Votruba z Počátků, Adolf Bartunek z Kutné Hory a další).

Na výstavě bylo možné zhlédnout rovněž několik automatofonů z dílny Václava Hruše. Speciální oddíl byl věnován patentům v oblasti výroby hudebních nástrojů. Zde byly představeny tři harmonia vídeňské firmy Teofila Kotykiewiczze, varhanový hrací stroj Josepha Meurachera z Linze či němý klavír vídeňského klavírníka Antona Pokorného.

Účelem výstavy však nebylo jen demonstrovat úroveň soudobé výroby, ale také vystavením historických

Základ tvořila početná sbírka hudebních nástrojů (přes 180 kusů) Karla Boromejského Dvořáka doplněná o nástroje dalších sběratelů a výrobců, mj. Karla Schamala. Zastoupeny byly opět především nástroje strunné a dechové. Mezi strunnými drnkacími nástroji byla tehdy vystavena i arciloutna blíže neznámého pražského loutnaře Martina Schotta z roku 1680,¹⁷ jejíž originál je dnes neznámý. Dochována je pouze kopie, kterou právě v roce 1895 vytvořil Karel Boromejský Dvořák.¹⁸

Podobně o existenci dalších zajímavých exponátů, například loutny datované rokem 1640 či mandolíny z roku 1743 kompletně zhotovené ze slonoviny,¹⁹ nemáme dnes bližší povědomí. Přehled vývoje českého houslařství byl na výstavě představen komplexním souborem nástrojů, jejichž přesný výčet a stručný popis uvádí průvodce k výstavě.²⁰ Součástí skupiny strunných smyčcových nástrojů byly i některé kuriozity, např. pětistrunná viola Bernarda Wutzelhofera z roku 1814 taktéž z Dvořákovy sbírky.²¹ Dvořák vystavil ze své dílny kromě tradičních nástrojů i jeden trumšajt. Jeho popis²² se téměř shoduje s Dvořákovým trumšajtem, který je dnes ve sbírce NM-ČMH.²³ Pro dokreslení historického vývoje strunných smyčcových nástrojů byly vystaveny i kopie středověké chrotty zhotovené podle ikonografické předlohy ve Velislavově bibli (kolem 1340),²⁴ pošetky v několika exemplářích včetně anonymního nástroje ze sbírek břevnovského kláštera, bohatě zdobeného slonovinou,²⁵ a soubor viol d'amour z dílen českých houslařů (Sebastian Rauch, Johann Udalricus Eberle, Joseph Anton Laske, Thomas Andreas Hulinský ad.).

Skupinu nátrubkových nástrojů zastupovaly lesní rohy, trumpety a pozouny, ale také serpenty a cinky. Z výrobců nátrubkových nástrojů dominoval výstavě pražský Eduard Johann Bauer.²⁶ Vystavené plátkové dechové nástroje (zejména fagoty, hoboje, klarinety, ale také basetové rohy²⁷) pocházely ze slavných pražských dílen Franze Doleische, Wenzela Horáka a Franze Czermaka. Mezi dechovými nástroji byl údajně vystaven i jeden pumort

17) „[...] Martin Schott, od něhož nádherně pracovaná arciloutna s hmatníkem bohatě sloní a želvinou vykládaným, s růžicí uměle krumplovanou a zlacenou, s tělesem neobyčejně zachovalým a ušlechtilé klenutým, označená letopočtem 1680, na výstavě všeobecně budila obdiv.“ HOSTINSKÝ – BORECKÝ, op. cit. v pozn. 15, s. 456.

18) Národní muzeum – České muzeum hudby (dále NM-ČMH), inv. č. E 2239.

19) HOSTINSKÝ – BORECKÝ, op. cit. v pozn. 15, s. 456.

20) Tamtéž, s. 458–459.

21) KURFÜRST, Pavel: *Brněnští hudební nástrojaři 14. – 19. století / Brünnner Instrumentenbauer des 14. – 19. Jahrhunderts*, Moravské muzeum, Brno 1980, s. 13. Nástroj se ve sbírce K. B. Dvořáka, darované Národnímu muzeu v roce 1950, nenachází.

22) „[...] byl krásný exemplář K. B. Dvořáka. Základní jeho tvar vykazuje sice ještě prvotní trojboký jehlan bez samostatně vystupujícího krku, s normální spodinou, kobyolkou jen o něco výše nasazenou, ale detaily jsou samá jemná práce: ozvučna sloní vroubená, lasturami ozdobená, růžice zlacené, vkusně prolamované, hlava hlemýžďovitě závitová, štíhlá, prostora pod ní, kde smyčcem se hrálo, ebenem naznačena, vše v půvabném slohu francouzského rokoka.“ HOSTINSKÝ – BORECKÝ, op. cit. v pozn. 15, s. 457.

23) NM-ČMH, inv. č. E 1328. S popisem nesouhlasí pouze provedení hlavičky, která má v dochovaném exempláři podobu anděla se zavázanými očima.

24) Kopie zhotovil K. B. Dvořák. Dnes jsou uloženy v NM-ČMH, inv. č. E 1309, E 1611, E 1818.

25) NM-ČMH, inv. č. E 1141.

26) Eduard Johann Bauer (1811–1871). Množství nástrojů z dílny E. J. Bauera dochovaných dnes čtené v našich i zahraničních muzejních sbírkách poukazuje na význam tohoto výrobce.

27) Basetový roh dosáhl ve své době značné obliby. Stavbou těchto nástrojů se v českém prostředí zabýval zejména Franz Doleisch, dále také karlovarští výrobci Franz Strobach a Friedrich Jäger.

a dvě šalmaje. Zda se jednalo o nástroje z tzv. rožmberské kapely,²⁸ které Národnímu muzeu v Praze zprostředkoval gymnaziální profesor z Jindřichova Hradce Antonín Liška, není možné zjistit. Ke kuriozitám výstavy patřily dvě skleněné harmoniky.

Jubilejní výstava hudebních nástrojů (1935)

K oslavě padesátého výročí svého založení uspořádalo Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů 1. – 29. září 1935²⁹ ve výstavním pavilonu Myslbek Na Příkopě na svou dobu ojedinělou výstavu hudebních nástrojů. Jádrem této výstavy znovu tvořily zejména nástroje ze sbírek Karla Boromejského Dvořáka a dalších významných představitelů Společenstva. Architektonická úprava výstavy, návrh plakátu a obálka katalogu byly prací architekta Arnošta Suka. Popis historických nástrojů vytvořil Lev Kůs. K výstavě byl vydán i katalog,³⁰ jehož součástí byl nejen úplný soupis vystavených nástrojů, ale i dílčí eseje, například *O českém hudebním nástrojařství* Jana Branbergera, *Hudební výchovou k lepšímu životu* Antonína Šilhana, *Dějinná připomínka* Bedřicha Voldana, *Kam spějeme?* Karla Brušáka či *Hudební nástroje ze sbírky K. B. Dvořáka* od Lva Kůse. Slavnostního zahájení výstavy se zúčastnil skladatel Josef Bohuslav Foerster.

Výstava byla rozčleněna do pěti úseků. Nejpočetněji byly zastoupeny opět nástroje dechové a strunné. Podobně jako u předchozích výstav se exponáty dělily na výrobky soudobých českých nástrojařů a na ukázkou historických a exotických hudebních nástrojů ze soukromých sbírek. Soukromým sbírkám vévodila početná kolekce nástrojů K. B. Dvořáka v hlavní dvoraně pavilonu. Vystaveno zde bylo celkem 85 převážně strunných smyčcových a strunných drnkacích nástrojů z jeho sbírky, z nichž mnohé lze identifikovat s nástroji uloženými dnes v NM-ČMH.³¹ Státní konzervatoř hudby v Praze zapůjčila do výstavy tzv. Mozartovo křídlo (dvoumanuálový spinet)³² a japonské enharmonium Shohé Tanaky³³ pro znázornění netemperovaného ladění. Několik dalších smyčcových nástrojů pocházelo ze soukromých sbírek houslařů Julia Hubičky, Karla Dvořáka a Otakara Špidlena. Strahovský klášter poskytl pro výstavní účely kladívkový klavír z dílny pražského výrobce Michaela Weisse,³⁴ pocházející ze soukromého vlastnictví strahovského ředitele kůru Gerlaka Strniště (1784–1855).

28) Celkem pět pumortů, pět vzdušnicových šalmajů a jeden zakřivený roh. Všechny nástroje dnes v NM-ČMH, inv. č. E 474, E 480–489.

29) Zda časové rozvržení výstavy do září roku 1935 korespondující s festivalem Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu bylo záměrné, není známo.

30) *Katalog*, red. Karel Brušák, [Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů a obchodníků jimi], Praha 1935.

31) Dvořákova rozsáhlá sbírka 117 hudebních nástrojů byla darována Smetanovu muzeu v Praze (dnes součást NM-ČMH), v současné době se nachází v oddělení hudebních nástrojů NM-ČMH a v další složce Národního muzea, Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur, kam byly převedeny některé exotické a lidové nástroje.

32) Pražská konzervatoř, historická sbírka hudebních nástrojů, inv. č. M I/109 – 400 333.

33) Tamtéž, inv. č. M I/110 – 400 334.

34) Dnes deponován v NM-ČMH, inv. č. E 1558. Srov. ČÍŽEK, Bohuslav: *Historické klavíry v Čechách a na Moravě*, Togga, Praha 2010, s. 158–160.

Soudobým výrobcům hudebních nástrojů byla vyčleněna obě křídla pavilonu rozdělená tematicky na tři sekce. Kategorii „piana a pianina“ zastupovaly například firmy Ferdinand Rendl, Jan Kettner či Alois Válek, zařazeno sem ale bylo i hudební nakladatelství – firma Mojmir Urbánek. Početně bylo prezentováno české houslařství, mj. dílnami Ladislava Herclíka z Kolína, pražských výrobců Karla J. Dvořáka, Otakara Špidlena, Karla Vávry, Josefa Patočky a dalších. Skupina dechových nástrojů byla zastoupena například výrobky Jaroslava Krumphansla, Karla Svobody (pokračovatel slavné pražské firmy August Jindřich Rott a syn), Františka Knopfa, Viléma Krafnetra, ale také Antonína Hlaváčka či Ludvíka Hrnecka, jelikož do této kategorie byly zařazeny i harmoniky.

Jubilejní výstava v roce 1935 zaznamenala velký ohlas v dobovém tisku.³⁵ Dle vyúčtování výstavy³⁶ bylo prodejem vstupenek získáno 7253,50 Kč, což při ceně jedné vstupenky 2 Kč (u školních skupin snižené vstupné 1 Kč) předpokládá minimální účast 3627 návštěvníků. Vzhledem k tomu, že výstava trvala pouhých 29 dní, se jedná o úctyhodný počet. Z dochované návštěvní knihy³⁷ lze zjistit mnoho zajímavého o složení návštěvníků výstavy. Vedle profesionálních nástrojařů to byly především osobnosti českého hudebního života, např. Richard Stretti,³⁸ Romuald Perlík,³⁹ Jan Branberger,⁴⁰ Vilém Petrželka,⁴¹ Adolf Cmíral,⁴² Bedřich Voldan⁴³ či zpěvácký spolek Hlahol v Praze, ale také umělci a vědci jiných oborů (Jan Blahoslav Kozák,⁴⁴ Vojtěch Michal,⁴⁵ Ada Karlovský⁴⁶) dokládající zvýšený zájem širší veřejnosti o tuto výstavu. O tom, že účast nebyla zdaleka omezena na Prahu a okolí, vypovídá podpis strakonického dudáka Jaroslava Formánka.⁴⁷

Zánik Společenstva

Organizace Společenstva se změnila v době Protektorátu. Obchodníci hudebními nástroji byli přeřazeni do maloobchodu a do společenstva byli naopak integrováni ladiči. Pražské Společenstvo bylo rozšířeno na celé Čechy, podobně brněnské na celou Moravu.

35) Soubor novinových výstřižků týkající se této výstavy je k dispozici v AHMP, fond 312: Společenstvo..., viz pozn. 3, karton 2, inv. č. 24.

36) Tamtéž, karton 1, inv. č. 14.

37) Tamtéž, karton 1, inv. č. 7.

38) Richard Stretti (1875–1968), právník, státní úředník, ministerský rada, též hudební skladatel a hudební organizátor, spoluzakladatel a předseda Společnosti Antonína Dvořáka.

39) Romuald Perlík (1882–1947), profesor dějin církevní hudby na teologické fakultě, hudební historik a archivář kláštera na Strahově.

40) Jan Branberger (1877–1952), hudební skladatel, teoretik a profesor pražské konzervatoře.

41) Vilém Petrželka (1889–1967), hudební skladatel a pedagog, žák Leoše Janáčka.

42) Adolf Cmíral (1882–1963), hudební pedagog a redaktor, profesor pražské konzervatoře.

43) Bedřich Voldan (1892–1978), hudební pedagog a skladatel.

44) Jan Blahoslav Kozák (1888–1974), profesor dějin filozofie, protestantský teolog, evangelický duchovní a politik.

45) Vojtěch Michal (1900–1969), ilustrátor, grafik, malíř.

46) Ada Karlovský (1885–1946), vl. jm. Adolf Netrefa, herec a filmový režisér.

47) Jaroslav Formánek (1884–1938), syn strakonického učitele, dudáka a sběratele lidových písní Josefa Formánka. Sám se zasloužil o oživení zájmu o dudáckou hudbu na Prácheňsku.

Jejich nadřízeným orgánem byl Ústřední svaz řemesel. To vedlo i k vydání nových stanov Společenstva v roce 1943.⁴⁸

Po roce 1948 bylo fungování Společenstva narušeno znárodňováním a omezováním soukromého sektoru podnikání, což následně vedlo i k jeho zániku. Obtížnou situaci znárodňování houslařských dílen pomohlo vyřešit založení Kruhu umělců houslařů. Iniciátorem této myšlenky byl Otakar Špidlen, autor manifestu s názvem *Obrana houslařství jako umění: Je houslařství uměním nebo pouhým řemeslem?* (1950), který podepsala kromě houslařů i řada umělců jiných oborů, např. malíři Ludvík Kuba, Max Švabinský, Josef Lada, sochař František Bílek, řada výkonných hudebních umělců, muzikologové a hudební skladatelé Ladislav Vycpálek, Václav Holzknecht, Jaroslav Řídký a další. Manifest podpořily také významné kulturní instituce, mj. Akademie výtvarných umění v Praze, Umělecká Beseda, Hudební oddělení Národního muzea v Praze, Česká filharmonie, Československý státní film atd. Ministerstvo školství, věd a umění na základě tohoto manifestu uznalo houslařství jako svobodné umění. Jelikož se svobodná umění musela sdružovat do organizací, byl 2. července 1958 založen Kruh umělců houslařů. Instituce, která přetrvala i rok 1989, působí s cílem sdružovat houslaře s vysokou uměleckou úrovní a udržovat tak odbornost oboru dodnes.⁴⁹

Jaroslav Dvořák, Karel Schamal, Franz Rott

Neue musikalische Presse 1895, č. / No. 50, s. / p. 25

48) AHMP, fond 312: Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů, karton 1, inv. č. 10.

49) Za podobným účelem byl v roce 1990 založen i Kruh klavírníků, varhanářů, stavitelů a restaurátorů klávesových hudebních nástrojů.

Exhibition Activity of the Association of Musical Instrument Makers in Prague

TEREZA BERDYCHOVÁ

In connection with the new Act on Trades of 1859, the Association of Musical Instrument Makers and Dealers was founded. Its activity focused mainly on support for and development of that trade, but it was also involved in promotional activities including the holding of exhibitions. The Association actively joined in the Jubilee Exhibition of 1891 and the Ethnographic Exhibition of 1895, and for the Association's fiftieth anniversary, it held an exhibition of its own in 1935. The importance of these events was not only the presentation of the standards of Czech instrument making at the time, but also the exhibiting of private collections of historical instruments, some of which, including the very valuable collection of the Prague violinmaker K. B. Dvořák, were later donated to the National Museum.

Association of Musical Instrument Makers – exhibition – collection of musical instruments – Karel Boromejský Dvořák – Karel Schamal – violin making – Jubilee Exhibition of 1891 – Ethnographic Exhibition of 1895

The Association of Musical Instrument Makers

In 1859, the new Act on Trades took effect,¹ and as a consequence, the following year the guilds were abolished and trade associations were newly established. At first, the makers of musical instruments resisted the founding of the association, because they regarded their work as an art rather than a trade. In the end, however, efforts to maintain the field's high standards led in the years 1885 and 1886 to the founding of the "Association of Musical Instrument Makers and Dealers".² The first four years were

This work was financially supported by Ministry of Culture of the Czech Republic (DKRVO 2014/47, National Museum, 00023272).

1) The Act of 20 December 1859, effective from 1 May 1860, basically abolished limitations on free trade and legalized economic policy. With the exception of a very few trades (e.g. pawnbroking, operation of swimming pools, bookselling), all business activity was declared to be free, and this formally permitted absolute freedom for manufacturing and sales. Cf. ZÁHRADNÍČKOVÁ, Marie: *Pohled do rakouského živnostenského řádu* (A Look at the Austrian Act on Trades), *Aplikované právo 6* (Applied Law 6), 2008, No. 2, pp. 15–22.

2) Besides the Association of Musical Instrument Makers in Prague, there were also associations in Brno and Kraslice. Other musical instrument makers joined associations for a combination of trades.

a sort of trial period, during which the founders were to evaluate whether the Association met their expectations and to strive for their eventual reclassification as an artistic field. Concerning this, Jaroslav Dvořák, the secretary of the Association for many years, wrote the following in January 1890:

Already since ancient times, it has been generally recognized that the making of musical instruments deserves recognition as an art, and not, as in accordance with the ruling of the Imperial and Royal Proconsulate recte Ministry and as in accordance with the Act on Trades dated [author's note: date missing] of the year 1883, to be classified as a vocational trade.

This field is constantly developing, and the products of the majority of musical instrument makers enjoy a worldwide reputation.

Recently, however, the field has been infiltrated by people lacking the most elementary professional training and harming our reputation, and this is mainly damaging to us collectively. In order to avoid this evil, we have resorted to organizing an Association of Musical Instrument Makers in accordance with the provisions of the great Act on Trades of 1886. The purpose of the association is to protect legitimate musical instrument makers from unfair competition and shoddy work in general and to raise our field to the very highest standards.

Although according to the provisions of the Act on Trades of 1883 only vocational trades are required to establish associations, and as is stated above, we do not regard our field to be a trade, but rather an art, we have nonetheless chosen to establish an association for the good of the whole field, although we have left ourselves the alternative, in case that the establishing of the association fails to achieve the purpose set forth above, of pursuing by all legal means the classification of our field as an art.³

The administration of the Association was managed by a committee led by a chairman and a vice chairman. The violin maker Ferdinand Lantner was elected as the first chairman, and his successors included Václav Tuček, František Rott, and Karel Schamal. After four years, the existence of the Association was acknowledged as beneficial, and its charter was ratified at the general meeting in September 1889. Its activity focused mainly on support for and development of the trade,⁴ but there were also active promotional activities including the holding of exhibitions.

The Jubilee National Exhibition (1891)

The first such act was participation at the Jubilee National Exhibition in 1891, which was held as a celebration of the 100th anniversary of the first industrial exhibition (Prague,

3) Archiv hl. města Prahy (Prague City Archives, hereinafter AHMP), collection 312: Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů 1851–1949 (Association of Musical Instrument Makers and Dealers 1851–1949), inv. no. 1, Meeting Minutes, p. 1.

4) BRUŠÁK, Karel: *Padesát let Společenstva hotovitelů hudebních nástrojů a obchodníků jimi v Praze* (Fifty Years of the Association of Musical Instrument Makers and Dealers in Prague), in: Katalog (Catalogue), ed. Karel Brušák, [Association of Musical Instrument Makers and Dealers], Prague 1935.

1791).⁵ For the purposes of this exhibition, the Association formed a committee, the elected members of which included the wind instrument makers Václav František Červený, Karel Schamal, Vincenc Josef Rott, and Eduard Žalud, the violin makers Jaroslav and Karel Dvořák, the organ builder Emanuel Štěpán Petr from Žižkov, the maker of mechanical musical instruments Václav Hruběš, the piano manufacturer Antonín Petrof, and others.⁶ Instrument makers from all over the country were invited regardless of their nationalities,⁷ but some German-speaking areas (mostly from the Kraslice region) ignored the invitation.⁸ String and wind instruments predominated among the exhibits on display.

String instruments were represented plentifully at the exhibition by the work of the Prague violin makers Karel Boromejský Dvořák (ten violins, two string quartets: 2 violins + viola + cello), Ferdinand Homolka (string quartet), and Jaroslav Dvořák (two string quartets, violin, viola d'amore, contrabass). Foremost among the violin makers from outside of Prague who contributed a larger number of instruments was Ladislav František Prokop from Chrudim,⁹ who exhibited not only his own instruments, but also the instruments of other masters from his private collection (supposedly including two violins from the workshop of the Amati violin making family of Cremona).¹⁰ Other exhibitors from outside of Prague included Benjamin Patočka from Paseky nad Jizerou, Karel Köhler and Josef Lang from Schönbach (today Luby near Cheb), and Josef Čermák from Český Šumburk. Plucked string instruments were represented mainly by zithers (Karel Schamal, František Votava, Josef Vojta), guitars, mandolins (from the company Hermann Trapp in Neukirchen), and a harp (from the workshop of Alois Červenka).

Brass instruments were presented at the exhibition mainly by the leading Czech manufacturer Václav František Červený and Sons from Hradec Králové. Their products, which won prizes at many exhibitions abroad, were bought frequently by military wind bands (the firm supplied the militaries of countries including Austria, Russia, Germany, and Bulgaria). Prague brass instrument making was represented by the firms August Jindřich Rott and Son,¹¹ Josef Wolf,¹² and Karel Schamal. Woodwind instruments were represented at the exhibition mainly by Eduard Žalud's Prague workshop. In the field of

5) *Jubilejní výstava zemská království českého v Praze 1891* (Jubilee National Exhibition of the Kingdom of Bohemia in Prague 1891), F. Šimáček, Prague 1894, concerning musical instruments: pp. 546–553.

6) AHMP, op. cit. in footnote no. 3, inv. no. 1, Meeting Minutes, pp. 4–5. The Association's preparations for the exhibition can be seen in detail in the cited minutes of meetings that were held as often as twice a week.

7) Ibid., pp. 6–8. Daniel Kohlert and Johann Baptist Gessner were additionally appointed as representatives of the German exhibitors.

8) For example, the firm Bohland & Fuchs from Kraslice responded that they would not be participating on the grounds of their nationality. Ibid., p. 11. Invitations for participants were sent to about two hundred instrument makers. Ibid., p. 15.

9) The personal recollections of this violin maker, documenting the wartime events of 1866, as well as his years as an apprentice under his father and later in Vienna, and in general the history of the Prokop instrument making family from Hlinsko have appeared in the book: PROKOP, Ladislav: *Zápisky* (Notes), ed. Jindřich Keller, Kruh (The Circle), Hradec Králové 1981.

10) *Jubilejní výstava zemská království českého v Praze 1891* (Jubilee National Exhibition of the Kingdom of Bohemia in Prague 1891), op. cit. in footnote no. 5, p. 547.

11) The owner of the company was František Karel Rott.

12) The workshop mainly supplied the Prague Conservatory and various music societies.

wind instruments, workshops from outside of Prague were represented to a significant degree: the company František Žalud and Son from Terezín, František Barák from Mladá Boleslav, Josef Starý from České Budějovice, František Pelz from Kolín, Josef Farský from Pardubice, Emanuel Hüller from Kraslice, and other manufacturers. Their instruments, many of which are still to be found in Czech museum collections, document the high standards of Czech instrument makers during the period.

Organ and piano builders were represented by their own department at the exhibition. The highlights among the instruments were an organ from the workshop of the Žižkov organ builder Emanuel Štěpán Petr based on an architectural design by Josef Mocker,¹³ an organ by the Prague company Josef Rejna & Černý, an instrument by Josef Vanický from Třebechovice pod Orebem, and another by Antonín Mölzer from Kutná Hora. Piano builders were represented primarily by the Hradec Králové firm Antonín Petrof, by the Prague piano builders Ladislav Krčmář and Adolf Zub, and last but not least, by instrument makers from outside of Prague (Bedřich Kalles from Litomyšl, František Bičík from Mladá Boleslav, Alois Hugo Lhota from Hradec Králové et al.). There was also significant representation of harmonium makers (Bedřich Čapek from Polička, Josef Votruba from Počátky, Adolf Bartuněk from Kutná Hora et al.).

Several automatophones from the workshop of Václav Hrubeš were also on display at the exhibition. A special department was dedicated to patents in the field of the manufacturing of musical instruments. On display there were three harmoniums from the Viennese firm Teofil Kotykiewicz, a mechanical organ by Joseph Meuracher from Linz, and a silent piano by the Viennese piano builder Anton Pokorný.

The purpose of the exhibition, however, was not only to demonstrate the quality of contemporary production, but also to use exhibits of historical instruments to draw attention to the tradition of musical instrument making in the Czech lands. Some exhibitors (mainly K. B. Dvořák) put historical instruments from their private collections on loan, but other persons such as Vojta Náprstek did so as well. An advertisement also appeared in newspapers and journals calling for all owners of historical music instruments to put them on loan for the exhibition.¹⁴

Ethnographic Exhibition (1895)

The exhibition of musical instruments as part of the Ethnographic Exhibition in 1895 was on a more significant scale.¹⁵ After discussions with the Association members Jaroslav Dvořák, and Bohuslav Lantner, it was agreed that the Association would design and realize the concept for the section involving musical instruments.¹⁶

13) The instrument was on display in the central palace. Another organ made by Petr and also based on a design by Mocker is now located at the Church of St Ludmila in Prague (put into operation in 1898).

14) AHMP, collection 312: Společenstvo..., op. cit. in footnote no. 3, inv. no. 1, Meeting Minutes, p. 24.

15) HOSTINSKÝ, Otakar – BORECKÝ, Jaromír: *Hudba, Hudební nástroje* (Music, Musical Instruments), in: Národopisná výstava Československá v Praze 1895 (The Czech-Slavic Ethnographic Exhibition in Prague 1895), Národopisná společnost Československá (Czech-Slavic Ethnographic Society), Prague 1895, pp. 447–459.

16) AHMP, fond 312: Společenstvo..., op. cit. in footnote no. 3, inv. no. 1, Meeting Minutes, pp. 66–67.

Karel Boromejský Dvořák's large collection of musical instruments (over 180 items) accounted for the bulk of the exhibit, supplemented by the instruments of other collectors and manufacturers including Karel Schamal. Again, mainly string and wind instruments were represented. Among the plucked string instruments on display was an archlute made in 1680 by the Prague luthier Martin Schott, about whom no details are known,¹⁷ but the original instrument has since been lost. Today, only a copy made in 1895 by Karel Boromejský Dvořák has been preserved.¹⁸

Today we lack details about the existence of other interesting exhibits, such as a lute dated to 1640 or a mandolin from 1743 made entirely of ivory.¹⁹ An overview of the development of Czech violin making was represented at the exhibition by a comprehensive set of instruments, an exact enumeration and brief description of which is stated in the exhibition catalogue.²⁰ The set of bowed string instruments also included some curiosities, such as a five-string viola by Bernard Wutzelhofer dated 1814, also from Dvořák's collection.²¹ Besides traditional instruments, Dvořák also exhibited a tromba marina from his workshop. Its description²² is nearly identical to that of a Dvořák tromba marina that is now in the collection of the NM-ČMH.²³ To illustrate the historical development of bowed string instruments, also on exhibit were copies of a medieval chrotta made on the basis of an iconographical model in the *Velislai biblia picta* (ca. 1340),²⁴ several examples of kit violins including an anonymous instrument from the collections of the Břevnov Monastery that was richly decorated with ivory,²⁵ and a set of violas d'amore from the workshops of Czech violinmakers (Sebastian Rauch, Johann Udalricus Eberle, Joseph Anton Laske, Thomas Andreas Hulinský et al.).

Brass instruments were represented by French horns, trumpets, and trombones as well as by serpents and cornett. Eduard Johann Bauer was predominant among the exhibitors

17) "[...] Martin Schott, whose beautifully crafted archlute dated to the year 1680 was widely admired at the exhibition for its fingerboard lavishly inlaid with ivory and tortoiseshell, its skillfully embroidered and gilded rosette, its extraordinarily well preserved corpus, and its refined vaulting." HOSTINSKÝ – BORECKÝ, op. cit. in footnote no. 15, p. 456.

18) National Museum – Czech Museum of Music (hereinafter NM-ČMH), inv. no. E 2239.

19) HOSTINSKÝ – BORECKÝ, op. cit. in footnote no. 15, p. 456.

20) Ibid., pp. 458–459.

21) KURFÜRST, Pavel: *Brněnští hudební nástrojaři 14. – 19. století / Brünnner Instrumentenbauer des 14. – 19. Jahrhunderts*, Moravské muzeum (Moravian Museum), Brno 1980, p. 13. The instrument is not found in the collection of K. B. Dvořák donated to the National Museum in 1950.

22) "[...] there was a beautiful specimen by K. B. Dvořák. Its basic shape still exhibits the primary form of a triangular pyramid without a neck standing out separately, the lower part is normal, and the bridge only stands out a bit higher, but all of the details are finely worked: the sound-board is edged with ivory and decorated with seashells, the rosette is gilded, tastefully perforated, the scroll wound like a snail, thin, and the space below it where one plays with the bow is highlighted with ebony, all in the attractive French rococo style." HOSTINSKÝ – BORECKÝ, op. cit. in footnote no. 15, p. 457.

23) NM-ČMH, inv. no. E 1328. The preserved specimen matches the description except for the design of the scroll, which is in the form of a blindfolded angel.

24) The copies were made by K. B. Dvořák. Today they are kept at the NM-ČMH, inv. nos. E 1309, E 1611, E 1818.

25) NM-ČMH, inv. no. E 1141.

of brass instruments.²⁶ The exhibited woodwind instruments with reeds (mostly bassoons, oboes, clarinets, and also basset horns²⁷) came from the famed Prague workshops of Franz Doleisch, Wenzel Horák, and Franz Czermak. A pommer and two shawms were said to have been among the wind instruments exhibited. It cannot be determined whether these were the instruments from the 'Rožmberk Court Ensemble'²⁸ that were provided to the National Museum in Prague by a secondary school teacher from Jindřichův Hradec named Antonín Liška. Among the curiosities at the exhibition were two glass harmonicas.

Jubilee Exhibition of Musical Instruments (1935)

In celebration of the fiftieth anniversary of its founding, the Association of Musical Instrument Makers held an exhibition of musical exhibitions that was unique for its period. It took place from 1 through 29 September 1935²⁹ at the Myslbek exhibition pavilion on the street Na Příkopě. Again, the core of the exhibition consisted mainly of instruments from Karel Boromejský Dvořák's collection and from other important representatives of the Association. Arnošt Suk designed the architectural layout of the exhibition, the poster, and the catalogue cover. Lev Kůs wrote the descriptions of the historical instruments. The catalogue³⁰ published for the exhibition included not only a complete listing of the exhibited instruments, but also individual essays, such as *O českém hudebním nástrojařství* (On Czech Instrument Making) by Jan Branberger, *Hudební výchovou k lepšímu životu* (Music Education for a Better Life) by Antonín Šilhan, *Dějinná připomínka* (Historical Comments) by Bedřich Voldan, *Kam spějeme?* (Where Are We Headed?) by Karel Brušák, and *Hudební nástroje ze sbírky K. B. Dvořáka* (Musical Instruments from the Collection of K. B. Dvořák) by Lev Kůs. The composer Josef Bohuslav Foerster took part in the opening ceremony of the exhibition.

The exhibition was divided into five sections. Again, string and wind instruments were the most numerous. As had been the case with the previous exhibitions, the exhibits were divided into products by contemporary Czech instrument makers and the showing of historical and exotic musical instruments from private collections. K. B. Dvořák's large collection of instruments in the main hall of the pavilion was the most important of the private collections. A total of 85 mostly bowed and plucked string instruments from his collection were on display there, and many of them can be identified as instruments that are now kept at the NM-ČMH.³¹ The State Conservatory of Music in Prague lent the

26) Eduard Johann Bauer (1811–1871). The quantity of instruments from the workshop of E. J. Bauer preserved to this day in Czech and foreign museum collections is indicative of the importance of this manufacturer.

27) The basset horn achieved considerable popularity in its day. In Bohemia and Moravia, these instruments were made mainly by Franz Doleisch along with the Karlovy Vary instrument makers Franz Strobach and Friedrich Jäger.

28) A total of five pommers, five windcap shawms, and one crumhorn. All of the instruments are now at the NM-ČMH, inv. nos. E 474, E 480–489.

29) It is unknown whether the exhibition was scheduled during September 1935 deliberately in order to overlap with the festival of the International Society for Contemporary Music.

30) *Katalog* (Catalogue), ed. Karel Brušák, [Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů a obchodníků jimi] (Association of Musical Instrument Makers and Dealers), Prague 1935.

31) Dvořák's large collection of 117 musical instruments was donated to the Smetana Museum in Prague (today part of the NM-ČMH). Today it is kept in the musical instrument department of the NM-ČMH, except for certain

exhibition its 'Mozart Piano' (a two-manual spinet)³² and the Japanese instrument builder Shohé Tanaka's enharmonium³³ for the demonstration of non-tempered tuning. There were several more string instruments from the private collections of the violin makers Julius Hubička, Karel Dvořák, and Otakar Špidlen. For the purposes of the exhibition, the Strahov Monastery loaned its fortepiano from the workshop of the Prague manufacturer Michael Weiss,³⁴ which had been the private property of the Strahov choirmaster Gerlak Strniště (1784–1855).

Both wings of the pavilion were dedicated to contemporary musical instrument makers, and they were divided thematically into three sections. The category for "grand pianos and upright pianos" was represented, for example, by the firms Ferdinand Rendl, Jan Kettner, and Alois Válek, but a music publisher was also included there – the firm Mojmir Urbánek. Czech violinmaking was plentifully represented, including the workshop of Ladislav Herclík from Kolín, the Prague violinmakers Karel J. Dvořák, Otakar Špidlen, Karel Vávra, Josef Patočka, and others. Wind instruments were represented, for example, by products made by Jaroslav Krumphansl, Karel Svoboda (the successor to the famed Prague firm August Jindřich Rott and Son), František Knopf, Vilém Krafnetr, and also Antonín Hlaváček and Ludvík Hrneček, whose accordions were included in that category.

The 1935 jubilee exhibition was highly acclaimed by the press at the time.³⁵ According to the bookkeeping for the exhibition,³⁶ ticket sales brought in revenue of 7,253.50 Czechoslovak crowns, and because the price for one ticket was two crowns (the price of admission for school groups was reduced to one crown), one may assume there were at least 3,627 visitors. In view of the fact that the exhibition lasted just 29 days, that was a respectable number of visitors. The preserved guest book³⁷ tells a great deal about the kinds of people who attended the exhibition. Besides professional instrument makers, there were mainly figures from Czech musical life, e.g. Richard Stretti,³⁸ Romuald Perlík,³⁹ Jan Branberger,⁴⁰ Vilém Petrželka,⁴¹ Adolf Cmíral,⁴² Bedřich Voldan,⁴³ and the Prague Hlahol Choir, as well as artists and scholars from other fields (Jan Blahoslav

exotic and folk instruments, which are kept at the Náprstek Museum of Asian, African, and American Cultures.

32) Prague Conservatory, collection of historical musical instruments, inv. no. M I/109 – 400 333.

33) Ibid., inv. no. M I/110 – 400 334.

34) Kept today at the NM-ČMH, inv. no. E 1558. Cf. ČÍŽEK, Bohuslav: *Historické klavíry v Čechách a na Moravě* (Historic Pianos in Bohemia and Moravia), Togga, Prague 2010, pp. 158–160.

35) A collection of newspaper clippings concerning this exhibition is available at AHMP, collection 312: Association..., op. cit. in footnote no. 3, carton 2, inv. no. 24.

36) Ibid., carton 1, inv. no. 14.

37) Ibid., carton 1, inv. no. 7.

38) Richard Stretti (1875–1968), attorney, state official, ministry councilor, also a composer and organizer of musical events, cofounder and chairman of the Antonín Dvořák Society.

39) Romuald Perlík (1882–1947), professor of the history of church music at the Faculty of Theology, music historian and archivist at the Strahov Monastery.

40) Jan Branberger (1877–1952), composer, theoretician, and professor at the Prague Conservatory.

41) Vilém Petrželka (1889–1967), composer and pedagogue, a pupil of Leoš Janáček.

42) Adolf Cmíral (1882–1963), music pedagogue and editor, professor at the Prague Conservatory.

43) Bedřich Voldan (1892–1978), music pedagogue and composer.

Kozák,⁴⁴ Vojtěch Michal,⁴⁵ Ada Karlovský⁴⁶), showing the heightened interest of the wider public in this exhibition. The signature of the Strakonice bagpipe player Jaroslav Formánek shows that participation was by no means limited to Prague and the surrounding areas.⁴⁷

Dissolving of the Association

Under the Nazi Protectorate, the Association's organization changed. Musical instrument dealers were reclassified under retail, while tuners were integrated into the Association. The association in Prague was expanded to cover all of Bohemia, and the Brno association was similarly expanded for all of Moravia. They were in turn made subordinate to the Central Union of Crafts. This led to the issuing of a new charter for the association in 1943.⁴⁸

After 1948 operations of the association were disrupted by nationalization and the limitation of the private business sector, and this subsequently led to the dissolving of the Association. The founding of the Association of Violin Makers (Kruh umělců houslařů) helped to resolve the difficulties caused by the nationalizing of violin makers' workshops. The man behind this idea for this organization was Otakar Špidlen, the author of a manifesto titled *In Defense of Violin Making as an Art: Is Violin Making an Art or Just a Trade?* (1950), which was signed not only by violin makers, but also by a number of artists in other fields, such as the painters Ludvík Kuba, Max Švabinský, Josef Lada, the sculptor František Bílek, a number of performing musicians, musicologists, and the composers Ladislav Vycpálek, Václav Holzknecht, Jaroslav Řídký and others. The manifesto also received support from significant cultural institutions, including the Academy of Fine Arts in Prague, the Umělecká beseda (Arts Forum), the Music Department of the National Museum in Prague, the Czech Philharmonic, the Czechoslovak State Film Company, etc. On the basis of the manifesto, the Ministry of Education and of the Arts and Sciences recognized violin making as a liberal art. Because the liberal arts had to be affiliated in organizations, the Association of Violin Makers was founded on 2 July 1958. The institution, which survived the revolution in 1989, has the goal of affiliating violin makers with high artistic standards and of maintaining thereby the professionalism of the field to this day.⁴⁹

44) Jan Blahoslav Kozák (1888–1974), professor of the history of philosophy, protestant theologian, evangelical minister and politician.

45) Vojtěch Michal (1900–1969), illustrator, graphic artist, painter.

46) Ada Karlovský (1885–1946), born as Adolf Netrefa, actor and film director.

47) Jaroslav Formánek (1884–1938), son of the Strakonice teacher, bagpipes player, and folksong collector Josef Formánek. Jaroslav Formánek was responsible for the revival of interest in bagpipes music in the Prácheňsko region.

48) AHMP, collection 312: Association of Musical Instrument Makers, carton 1, inv. no. 10.

49) The Association of Piano and Organ Manufacturers and of Builders and Restorers of Keyboard Instruments was founded in 1990 for a similar purpose.

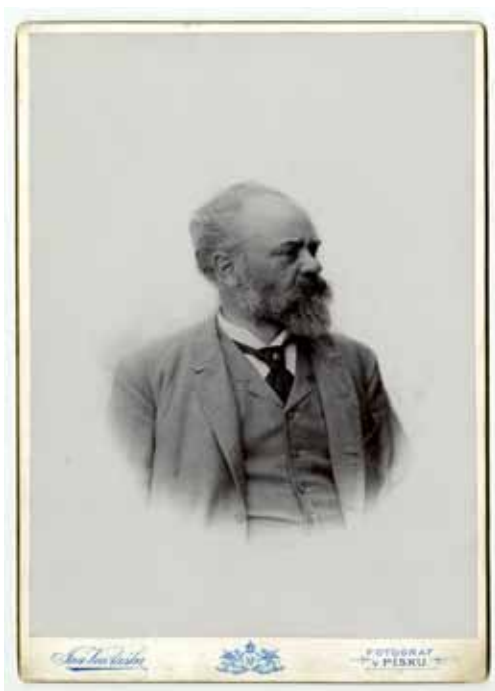

Ludmila Kleinmondová-Janovská: Marie Červinková-Riegrová

Portrét podle fotografie od Jindřicha Eckerta z roku 1895, pastel na papíru, Praha, post 1895 / Portrait based on a photograph by Jindřich Eckert dated 1895, pastel on paper, Prague, after 1895

NM – Historické muzeum, oddělení starších českých dějin, inv. č. H2-143 140 / National Museum, Historical Museum, Division of Czech History to 1918, inv. no. H2-143 140

Fotografie / Photograph, Radovan Boček

Antonín Dvořák

Portrétní fotografie / Photographic portrait,
Jan Vavruška, Písek, 1894

NM-ČMH, pozůstalost Boleslava Schnabla-Kalenského / the estate of Boleslav Schnabel-Kalenský

Program / Programme

Antonín Dvořák: *Stabat mater*, op. 58, Kladno,
10. 4. 1941 / 10 April 1941
NM-ČMH-MAD 1523 VII

Antonín Dvořák: *Dimitrij*, op. 64

Klaviří výtah opery na slova Marie Červinkové-
-Riegrové, tisk Emanuel Stary, Praha, 1886 / Vocal
score of the opera based on the libretto by Marie
Červinková-Riegrová, printed by Emanuel Stary,
Prague, 1886

Titulní list s vlastnoruční dedikací skladatele
Zdeňka Hlávkové / Title page with the composer's
handwritten dedication to Zdenka Hlávková
NM-ČMH VII B 337

Zahajovací koncert Dvořákova jubilejního roku 19. 3. 1941 / Opening concert of the Dvořák jubilee on 19 Mar. 1941

Fotografie neznámého autora, zleva Magda Šantrůčková-Dvořáková, neznámý, Otakar Šourek, Emil Hácha / Photograph by an unknown photographer, from the left: Magda Šantrůčková-Dvořáková, unknown, Otakar Šourek, Emil Hácha

NM-ČMH-MAD, č. př. / Acquisition no. 88/98

Programní sešit s podpisy / Programme booklet with signatures

Antonín Dvořák: *Svatební košile* (The Spectre's Bride), op. 69, Kroměříž, 14. 6. 1941 / 14 June 1941

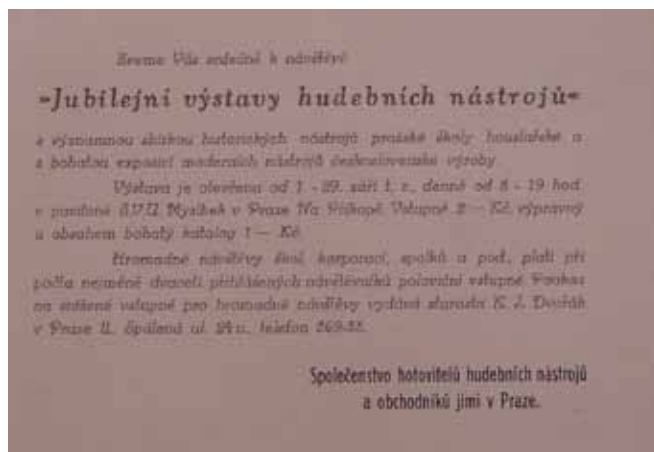
NM-ČMH-MAD 1506 II

Pošetky ze sbírek břevnovského kláštera / Kit violin (pochette) from the collection of the Břevnov Monastery
Anonym, 18. století / Anonymous, 18th century
NM-ČMH E 1141

Jubilejní výstava Společenstva hotovitelů hudebních nástrojů v roce 1935, novinový výstřížek, Pestrý týden 14. 9. 1935 / **Jubilee Exhibition of the Association of Musical Instrument Makers in 1935**, clipping from the weekly journal Pestrý týden (Colorful Week), 14 Sept. 1935
Archiv hl. města Prahy, fond 312: Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů 1851–1949, karton 2, inv. č. 24 / Prague City Archives, collection 312: Association of Musical Instrument Makers 1851–1949, carton 2, inv. no. 24

Pozvánka na Jubilejní výstavu Společenstva v roce 1935 / Invitation to the Jubilee Exhibition of the Association in 1935
Archiv hl. města Prahy, fond 312: Společenstvo hotovitelů hudebních nástrojů, karton 2, inv. č. 23 / Prague City Archives, collection 312: Association of Musical Instrument Makers, carton 2, inv. no. 23